

1849. Október vége

(Rádiójáték)

Szereplők: Johann, bajor származású szőlősgazda a Mecsekben

Johanna, a szőlősgazda lánya, Szendrő főhadnagy hitvese

Gábor, dunai Szendrő Gábor, huszárfőhadnagy

Simity, megbízott rendőr

Brno, császári tisz

(Történik 1849 októberében, a Mecsek egyik lejtőjén épült házban.)

Speciális effektusok: harangzúgás, egylovas hintó trappolása, csecsemősírás, a pincegádor vasajtájának puffanása, pisztolylövés, hordódongák döngése, kutyaugatás, ostorcserdítés, templomi ének – Boldogasszony anyánk -, a Kossuth-nóta (*Szendrő Gábor éneklé*).

(Vasárnap déli harangzúgás. Felerősödik, majd fokozatosan elhalkul. Pár másodperc szünet után felhangzik, mintegy a székesegyházból belülről kifelé a Boldogasszony anyánk utolsó strófája, az utolsó két sor megismétlésevel.)

JOHANN: Kapaszkodj a karomba, lányom, jóóó – aztán tudod, egy ruganyos lépés fel és máris hupansz a hintó teljibe. (*Enyhe bajoros akcentussal beszél.*)

JOHANNA: Igen apám, jól ülök már. A lópokróc melegen tart. Maga meg vigyázzon ott fenn a bakon, meg ne fújja a szél.

JOHANN: Gyí te, gyí szürke! Szaporázd! (*Ostorával cserdít. – a ló patája kopogni kezd a pécsi katedrálister kövén. Aztán elhal a kocogás.*) A Daru dülön vár az ebéd. Téged meg az abrak.

JOHANNA: Mondja el, mit lát, édesapám!

JOHANN: Rőtbe fordult a világ. Már az avarban járunk. Piros nyárfa, pergamen vékony vörös akáclevél. A sarkon a vén tölgy még szivárványszínű, s amott az a... tudod, az a magos lábon álló kőris félkopasz már, de amiye van, az kitart a zölddel.

(Kutyaugatás.)

Csiba te, hallgass már. Meg se ismered már a gazdi kocsijának zörgését? Akkora a szád, mint a Haynának – kire az Isten rogyassa rá az eget!

JOHANNA: Pszt, édesapám, csendesebben. Meghallhatják. Hát nem elég a baj körülöttünk, még maga is bevásárolna egy kocsiderékra valót?!

JOHANN: Ugyan már, Johannácskám. Ne aggodalmaskodj örökké. Itt a tenyerem, érezd a hajlását,

lépj bele a topánkáddal, leemellek. A meredekeken magad is felkapaszkodsz, mint szoktál, szőlőkarótól szőlőkaróig.

JOHANNA: Hát persze.

(*Csecsemősírás.*)

Az Antalka. Éhes az anygalkám. Várjál, Ducikám, jövök már. No, az Olga. Látom is már a dada párnaformáit. Ide a gyereket az ölembe. Buba te. Tele is vagyok tejjel te kis mohó. Faljál, ha jólesik. Nekem is jólesik, anygalkám.

JOHANN: Á! Végre itt a *Zeitung*. Hetek óta az első újság, mely a kezembe került. Ezt is félve nyitom ki. Jó hír az, manapság, ha nincs hír. (*Az újsággal zörög. Olvas.*) Herr Graf Batthyány, a rebellis magyar miniszterelnök életét vesztette. Itt pedig az aradi tábornokok. Akik világonál letették a fegyvert. Vécsey, úriember volt, a hazáját védte. Kiss Ernő. Az egyetlen hibája, hogy egykor császári tiszt is volt. Jaj a legyőzötteknek! Ernst von Pöltenberg! De hiszen osztrák vádlott volt az istenadta. Maga a király rendelte Magyarországra. Sem regimentjét, sem királyát el nem hagyta, megmaradt Ferdinánd-pártinak, hív maradt a magyar királynak a magyar alkotmányra tett esküjéhez.

Igen ám, de a jámbor murugya királyt detronizálták. Ferenc Jóska, Windischgraetz, Haynau másképp gondolták a becsületet. Az osztrák Pöltenberg osztrák golyót kapott. És most, ó Istenem, Himmelt, egy személyes, habár nem éppen közeli barátom: Damjanich.

Honvéd tábornok, a vörössipkások vezére. Bajai szerb volt az istenadta, hungarus, a magyar korona híve, a haza megszállottja. Negyvenhét őszén még Veránkán együtt vadásztunk vele és Gazaival vadkanra.

JOHANNA: Mit mondogat magában, édesapám? Mi csörög ki *Zeitungjából*?

JOHANN: A fátum. Gyászlapok ezek, leánykám. Damjanich Jánost is kivégezték az osztrákok Aradon.

JOHANNA: Őt, a nagyszakállú, tagbaszakadt medveembert? Apósom jó barátját, aki vállára vette a meglőtt vadkant és a szájában cipelte a puskát?

JOHANN: Őt, kislányom. Őt is, meg másokat. Itt az áll, hogy megvesszőztek egy asszonyt Erdélyben. A *Frankfurter Allgemeine Zeitung* konzervatív lap, de nem hazudik. Most már kezdem érteni, miért választotta apóstársam, legkedvesebb barátom, fogság helyett a tűzhalált.

JOHANNA: Mert vele is végeztek volna? És mi lesz a fiával, férjemmel, Gáborral? Ő hol van? Él-e, hal-e? Apátlan kis magyar fiúcska lenne már az én kisfiam, dunai Szendrő Antal?

JOHANN: Felőlük ne aggódj, csibém. Nagyapátársam reám bízta fiát, onokáját. A Magasságosnak is felelek érte, meg neked is. Jó kezekben van férjed élete.

JOHANNA: Apácskám, az ég szerelmére, mit tud róla? Ne hagyjon a kétségek között hánykódnom. Odakünn csapkod a ménkű, rőten világol a venyige, parázslík a füzike, piros a tarló, ég a határ.

JOHANN: Mindezt látod vaksi két szemekkel?

JOHANNA: Ég a világ, látom a lángot, apám. Felbolydult a magyar világmindenség. Gábort, utoljára, a segesvári csatában látta csicskása.

JOHANN: De nem a halottak, nem a sírba kapartak között. Hol a tubákom?

(*Szippant egyet. Tüsszent.*)

JOHANNA: Egészségére, édesapám. És Gábor egészsége, édesapám?

JOHANN: Bízunk benne, hogy jól szolgál az is. *(Kiszól.)* Uzsgyi, Jóska! Rakd meg a tüzet, cigány! A nap lemenőben. Behúzódnánk a verandáról, fedél alá, négy fal közé.

(Tűzropogás.)

(Nehéz csizmák csikorognak fölfelé a köves úton. Megdöngetik a domboldalon épült magas ház tölgyfa ajtaját.)

SIMITY: Kinyitni!

BRNO: Házkutatás! Avagy *(társának)* ezek, Simity, itthon sincsenek. Szüret jobbra, szüret balra, hátha a távolabbi szomszédban isszák az estebédhez a mustot.

SIMITY: Nem úgy, dragonyos hadnagy uram. A ló, igaz, nincs lenn az istállóban, de idejövet láttam, a szérűskertben legel. Aztán meg nem is nagyon járhatnak el ezek a Fettichék itten. A menyecske szoptat és noha takaros, alig lát.

(Belerúg az ajtóba.)

JOHANN: Ki az? Már lefekvőben vagyunk. Miért zavarják esti nyugalunkat? Mit akarnak?

BRNO: Házkutatást. A Felséges Császár helytartója, Haynau tábornok nevében.

SIMITY: Féltre az útból, vagy a puskaaggal csinálók utat magamnak.

(Zörgés, dörömbölés, csapkodás. A csecsemő sírni kezd.)

JOHANNA: Meg vannak maguk bolondulva? Mit keresnek itten?

BRNO: A becses férjét, asszonyom, dunai Szendrő Gábor huszárfőhadnagyot. Görgy rebellis tábornok kémjét és futárját – az angol kém, Blackwell József András hírszerzőjét. Amíg a kegyed férje s a hozzá hasonló földönfutók róják a határt és terjesztik az álhíreket, addig nem lesz nyugalom a császári tartományokban.

SIMITY: A padláson már voltam fönn. A pincegátdorban is lenn. A tisztaszoba ruhásszekrényében átdöfködtem bajonettel a dunnát.

BRNO: Morgott az eb. Belemart a lábodba?

SIMITY: Elkapta a csizmám szárát, az átkozott kuvasz. Aztán pofán rúgtam. Most az ágy alatt sunyít.

JOHANN: Emberek. Ide figyeljenek. Maguk, hogy úgy mondjam, átkutatták Tolnát- Baranyát. Mert hiszen Baranyában vagyunk. Aztán semmit nem találtak. Mégse menjenek üres kézzel. Itt van két demi-zson villányi bor. Vigyék magukkal! Igyák meg!

BRNO: Egy császári tisztet még egy dunántúli bajor szőlősgazda sem kenyerезhet le!

JOHANN: Ki beszél itt kenyerезésről? Borozásról van szó, mivelhogy befejezték a munkát.

(Fegyvercsörgés. Felszedelőzködnek. Elmennek. Pár másodperc szünet. Kukorékol a kakas. Kárálni kezdenek a tyúkok.)

JOHANNA: *(Félig sűgva.)* Édesapám. Édesapám, alszik még?

JOHANN: Már régen nem, lányom. Böngézszer a *Zeitungot* a reggeli világnál, ott, ahol tegnap abba-hagytam. Azt írják, hogy Angliában felkarolta a magyarok ügyét a külügyér.

JOHANNA: Mármint a mienk, a kimenekült Pulszky?

JOHANN: Mármint az övék, Palmerston őlordsága, aki sokáig cserbenhagyta ezt a nemzetet, aztán az oroszok előretörésétől ő is megijedt. No, de gondoljunk csak azzal, aki melletted szuszog. Hogy aludt a baba?

JOHANNA: Jól. Mihelyst eltakarodtak a poroslók, azonnal elszenderedett. Visszajönnék-é?

JOHANN: Ki tudja. Egyelőre messzebbre mentek. Utánuk küldtem a cigányt, Uzsgyi Jóskát, szimatolni. Ha meg visszajönnének, a fészerben kinn fülel a kutya.

JOHANNA: Tehát csak Olga, a dajka maradt a házban mivelünk?

JOHANN: A házban csak ő, Mirtse Olga, a derék mohácsi asszony. Szinte egyfolytában veled volt anyád halála óta. Most töltött káposztát kértem tőle estebédre. Délben majd csak falunk valami hideget. Tavalyi szárazkolbászt, egy pofa szalonnát. Te meg idd a bort gyermekem, abból leszen az anyatej. No, kelek is fel már és Olgával félremozdítjuk majd a savanyúkáposztás hordót.

(Hordó görgetése hallik, aztán egy csapóajtó nyikordulása. Pusmogás.)

Ide lépjél föl, fiam. Na most egy lendület, hó-hopp! Mint vagy?

GÁBOR: Fffff-szszsz... fáj a bal térdem. Rosszul forrt be a csont, ahol belevágott a segesvári repesz.

JOHANNA: *(Először magának.)* Ez nem lehet igaz. Igaz ez? *(Elfojtva.)* Gábor! Édes szerelmem, férjem. *(Szípig és halkan zokog férje karjában.)*

GÁBOR: Johannám, csillagos mátkám, kicsi feleségem.

JOHANN: Csak itt a konyhában legyetek, a tűzhely mellett! Egymást csókoljátok, öleljétek, ámbár füleljétek! Ha idegen közelít alul, jelez a kutya. Sőt a kerítésen túl, a patak partján már a libák is gágogni kezdenek. Lám, itt a pince nyitja, az alagút vége, amit az évek során kiépítettem. Két ága borospince, a harmadik a kamránk alja.

JOHANNA: Gábor, mesélj!

GÁBOR: Hadd dajkáljam a gyereket elébb. A Szendrő-fa pöttöm rügyét, zsenge kis hajtasát.

JOHANN: Látod, fiam, ilyen az élet. Apád, az öreg fa, kiszáradt. De íme, itt nől a fiatal hajtás. Barna képű, mint ő vala, ám kerek, tengerszín szeme az a tiéd.

JOHANNA: És tapogasd meg Antalka magas homlokát, az is egészen a tiéd, szerelmem!

GÁBOR: Igen ám, viszont a szöghaja, mely egyelőre csak szösz, a te hajad lesz.

JOHANNA: Gábor, mesélj!

GÁBOR: Az utolsó összekötő tiszt voltam Görgey és Bem között. Segesvárott lovastól kapott oldalba a kartácstűz. Aztán menekülni kezdtünk, és szállingóztak, majd ránk zúdultak a dzsidások. Láttam őt is, Petőfit, a költőt, ha úgy tetszik, futártársamat. Bem tisztje volt, tavasszal még megbízásából futárszolgálaton. Most gyalog volt, leszegett fejjel szaladt át egy kis hídon. Onnan be a kukoricásba. Gyalog volt a költő, lovát már eladta. Kiáltani sem volt időm. Mint pákászok a nádasban, dzsidáikkal szemezgettek a kukoricásban a kozákok. Villámgyorsan cselekedtem. Kilótt lovam hasát feltépte egy ágyúgolyó. Belemásztam.

Vér, szutyok, szétroncsolt belek izamos, bélsaras mocskába rejtettem az arcom. Zsebeimet előzőleg sebtiben kiforgatám, pénzes zacskóm, talizmánom mellettem hevert a vérszutykos talajon.

„Sztój!”, „Zabra!”, „Igyi”, „Pajgyom”, „Pobjedá!” – orosz diadalszavak röpködtek köröttem, fölöttem. Így feküdtem mozdulatlanul, míg beállt az éjszaka. Aztán megtalált egy oláh csösz, jól tudott magyarul. Vésett gyűrűmet kapta meg, amit a dolmányom bélésébe varrtál, Johannám, még az elmúlt nyáron, amikor szabadságon jártam idehaza.

Fehér köntösben járt az oláh, innen volt, hogy a csöszkunyhóból, mint tonzúras barát bújtam elő, minoritának öltözve, kocsiról kocsira kapaszkodva estente és éjjelenként utaztam idehazáig, a rejtkehelyig.

JOHANN: Sejtettük, hogy elébb-utóbb házkutatás lesz, ezért nem árultam el neked Gábor megjöttét, Johannám. Nem tudván, hogy férjed már itthon van, nem kellett eszelősen félned attól, hogy fölfedezik.

JOHANNA: Ez igaz, apám, és köszönöm körültekintő gondoskodásod. Ám tudnod kellett, erőslelkű vagyok. Titokőrző.

JOHANN: Erre változatlanul szükség van, az erős lélekre, a titok őrzésére.

JOHANNA: Istenem, Petőfi! Gáborkám, emlékszel, mennyi dalt, mennyi verset tanultunk, néha egész költeményeket, tőle.

GÁBOR: Hogyne emlékeznék. Mondom máris az elsőt:

*Ha a föld isten kalapja,
Hazánk a bokréta rajta!*

JOHANN: Hajjaj! Csáléra áll most az Isten kalapja. Magyarország rojtos gyászszalag rajta.

GÁBOR: Nem mindég volt ez így, nem mindig lesz ez így. Az elmúlt tavasszal összefutottam vele Debrecenben. Ő akkor Bem apó futárja volt, én Görgeyé, a dicsőséges hadjáratról jelentettem. A református kollégiomban ütötte föl főhadiszállását a hadügyminiszter, hisz a kormány is ott tartózkodott, Kossuth is ott ülnökölt. Íróasztalnál ült a délceg, kackiás bajszerű, szúrós szemű Mészáros Lázár – most él-e, hal-e, nem tudom.

JOHANN: Sem az akasztottak, sem az elesettek listáján nem volt a neve. Tehát él. Vélhetően bujdosik külhonban. Gondolom, éppen Angliában.

GÁBOR: Nos, amikor hosszú várakozás után beléphettem, a miniszter úr a szolgálati szabályzat összeállításával volt elfoglalva. Jelentésemet fogadta, majd nagy nehezen Petőfiét is, akivel a folyósón összeakadtam. Azazhogy fogadta volna, ha Bem őrnagya nyakkendőt viselt volna. A költő kihajtott ingnyaka ingerelte a vaskalapos hadügyminisztert. Tiszteletlenséget látott a nyakkendőtlenségben. Személyes szabadságának korlátozását látta. Szólalkozás, perpatvar lett az egészből. A Piac utcában volt közös szállásunk a költővel, itt dúlt-fúlt a fölzaklatott Petőfi egész éjszaka. Alant, a csárdában diadaltáncot jártak a győztes hajdúk, és mámorosan, ütemesen ordították a Shlieck osztrák tábornokot gúnyoló rigmust:

*Schlieck, Schlieck, Schlieck,
kisiklik,
ki a kezünkől többé
nem siklik!*

Petőfi dühében verset írt saját hadügyminisztere ellen. A vers meg a pipázás kissé lecsillapította. Már-már elaludtunk. A duhajokat lent szélnek eresztették. Aztán, ki tudja, honnan, megszólalt egy tárogató. Ketten lehettek a muzsikások. Az egyik fújta, a másik énekelte:

*Hol sírjaink domborulnak,
Unokáink leborulnak,
És áldó imádság mellett
Mondják el szent neveinket.*

JOHANN: Gyerekeim, egy fertály hat óra, kinyújtja immáron hosszú ujját értünk az estve. Olga lelkem, gyújtson világot. A kis Antal alszik-e már, Johannácskám?

JOHANNA: Apja térdén ül, gögicsél. Az meg mesél neki. Hallgatja, mintha értené.

GÁBOR: Nem lesz ez mindig így, kisfiam. Nem vérrel fog folyni a Duna, a Tisza, hanem tiszta lesz ismét mindkettő vize, mint az Orfűi-tó. Csak vér színe és nem vér íze lesz a vörösbornak – mert életünk folyását képzeljük italunkba is – és lesz gyógyító zamata, éltető ereje, jövőt adó tüze. Meglásd, ha felcseperedsz, már béke lesz. Nem kergetnek majd akkor sem téged, sem apádat. Oskolába jársz, hol tanítóid elmondják, a magyar, bár ereje fogytán, a túlérőnek is ellenszegült, nem hagyta magát. Védte a földet, mit homlokának verejtekével és a fellegek levével öntöztetett az Isten.

Lovakat neveltünk mártír nagyapád birtokán. Még hamari versenyt is nyertem egyszer egy pejlovon Széchenyi gróf akadályfutója ellen.

Ha felnövekedsz, fiacskám, külföldre megy, tudományt tanulni, apád, nagyapád jó barátját, Blackwell József András londoni diplomatát is megkeresed tán.

JOHANNA: Mi lett ezzel az angol úrral?

JOHANN: Történetesen tudomást szereztem arról, mire készült Blackwell diplomata az elmúlt nyáron. Barátomat, Gábor atyját, a mohácsi Szendrő Gáspárt szorongatták a cselehegyi házban, de még alkalmá volt megüzenni, hogy Blackwell József András, brit diplomáciai titkos tanácsos, béketárgyalási felhatalmazással útban volt akkor az ország szíve felé. Útban volt, de az osztrák csendőrök elfogták, majd megtalálván nála Palmerston angol külügyminiszter diplomáciai megbízólevelét, visszatoloncolták Grazba.

GÁBOR: Igen, Blackwell úr, aki németül majd ugyanolyan jól beszélt, mint angolul, sőt magyarul is értett, makacsul hitt abban, hogy az osztráknak meg kell békülnie a magyarral, a magyarnak az osztrákkal.

JOHANNA: Osztrák nő volt a felesége, egy grazi asszony.

GÁBOR: És az enyém bajor. Neuburgi születésű, akit kislány korában hozott ide az édesapja. Az Isten vezette szándokát. És magyar asszony lett belőle. Hadd csókolom meg ismét két pislákoló szemét, amelyben csak mécses világol, mégis többet lát vele, mint a látó asszonyok.

JOHANN: Emlékszel, kislányom? Veled hoztam le két bárkát a Dunán. Szép békeidő volt. Felettünk húztak a felhők és a darvak, alattunk úsztak a halak. Akkor szerencsét próbáltam, nejem halála után, új földön, a legjobb barátom, Szendrő Gazsi hazájában, azóta el se mennék innét. Amikor próbáltam, viszhúzott a szívem.

JOHANNA: Bajorhon számomra rokonhon. A kalocsai zárdában jártam iskolába. Lovagolni, úszni Szendrő Gábor tanított. Megrúgott egyszer a ló – elhomályosult a látásom, de életben maradtam. Házam, kertem minden szegletét ismerem. Már magyarszívű lány voltam, mielőtt magyar asszony lettem. Így volt ez, apám?

JOHANN: A dolgok valahogy így vannak. A föld, ahol élünk, áldásainkat adja ránk. Az, aki átkokat szór áldásainkra, aki megállítja malmainkat, megelékei hordóinkat, feldúlja házunkat, az átkozott. Szinte mindegy, hogy kinek és minek a nevében teszi azt...

GÁBOR: Szóval Blackwell. Csontos, fekete üstökű úr volt, hangosabb szavú, mint általában az an-

golókat. Már tavaly, 1848 nyarán azon munkálkodott, hogy Batthyány Lajos miniszterelnök megbízásából Jellasicsot lecsillapítsa. Ez, mint tudjuk, nem sikerült. Akkor aztán Londonba ment, ott Palmerston lorddal értekezett, majd titkos levelet csempészett Pestre, Kossuthnak. A pákozdi csata után vagyunk már, szeptember végén. „Béküljön ki a császárral!” – kérte Kossuthot. Értette a nagydiplomáciát, félt a Szent Szövetségtől, félt és féltette Európát az oroszoktól. Nem tudom, volt-e Kossuthnak olyan pillanata, amikor hajlott volna a szóra, minthogy a magyarságára oly büszke Görgey tábornok is csak az utolsó pillanatban, mint összezsugorodott teljhatalommal felruházott vezér, tette azt. És csak az oroszok felé. Az osztrákok végig feltétel nélküli fegyverletételt követeltek. Hát kiverték kezünkől a fegyvert.

JOHANN: Egyvalakinek azért mégsem. Klapka Komárom várából békén elvonulhatott védőseregével. Most – a *Daily News* nyomán ezt is közli az *Allgemeine Zeitung* – Londonban van, Pulszkyval, Blackwell-lel tárgyal.

GÁBOR: És a kormányzó?

JOHANN: Török száműzetésben.

(Kutyaugatás.)

Gyorsan. Ereszkedj le, fiam.

(Hordózörgés.)

Olga, görgesse, kedvesem, a savanyúkáposztás hordót, veselkedjünk neki.

(Kutyaugatás – pisztolylövés – kutyavonítás.)

JOHANNA: Meglőtték a Bodri kutyát.

JOHANN: Kislányom, te csak a babával törődj most.

(Puskatussal verik az ajtót.)

SIMITY: Kinyitni!

BRNO: A törvény nevében!

JOHANN: A garázda törvénytelenység nevében. Milyen alapon ül a magyar Dunántúlon törvényt az osztrák báró Haynau? *(Ezt mintegy magának mondja. Aztán bajlódik a kulcsokkal.)* Nyitom már, nyitom, biztos uraim.

BRNO: Visszajöttünk átkutatni a házat.

JOHANN: A minap mentek el.

BRNO: Igen, de azóta megjöhetett a veje, aki veszedelmes rebellis volt, akárcsak a Mohácsnál pórul járt apja. Minden ajtót kitérni. A ház népe felsorakozik és a tornácra megy, ott vár kinn a padkán. Simity, föl a padlásra!

JOHANN: Hadnagy uram, megengedne néhány szót?

BRNO: Szóljon velem.

JOHANN: Két eset lehetséges, ugyebár. Az egyik, hogy önök találnak valamit vagy valakit minálunk. Hisz ezért jöttek. És azt, akit vagy amit találnak, magukkal viszik. Nemde így leende?

BRNO: Elhatározott szándékunk.

JOHANN: Jóllehet fennforoghat a másik eset is, hogy semmire, senkire itt nem lelnek önök. Nem

szeretném, ha önök a kárvallottság érzésével távoznának, ha a kudarc kígyói mardosnák lelküket. Üres kézzel távozni? Ismerek én egy olyan gyógyírt, mely a gondolatot is megszépíti.

BRNO: Mi lenne az? Remélem, nem akar engem megvesztegetni. Vagy talán a gazdag szőlőbirtokos kiszimatolta a mundérom alatt a szegény bohémiai takács fiát?

JOHANN: Kedves dragonyos úr. Valamikor én is voltam katona a neuburgi Landesregierungnál. Tudom én azt, ha nincs fogoly, akkor előléptetés sincsen. De száz körmöci arany megér egy elmaradt előléptetést! Nemde?

BRNO: Ez a padláskutató, ez a Simity poroszló példátlanul nagy gazember. És jól ismeri a maga veje urát. Egykori elcsapott lovásza.

JOHANN: Hát Isten neki. Lovaimat mind elvitte a háború. Marad a szürke, és ha ő sem lesz, akkor gyalog járunk, Szent András lován. Legyen tehát Simityé a szürke ló, Öné, dragonyos uram, pedig a bélelt bekecs. Próbálja fel.

BRNO: Szép bélelt bekecs, nem mondom, rajta, lám, aranygombok, belülről körmöci aranyak fénylenek. Húzzuk csak föl a dolmányra. Hidegek már az október végi esték.

Simity!

SIMITY: Földön, égen nincs ott senki!

BRNO: De a szürke az istállóban abrakol. Nézze meg, Simity!

JOHANN: És kösse el már. A magáé. Vigye és menjen Isten hírével.

SIMITY, BRNO: *(Együtt.)* Jó éjszakát kívánunk.

(Rövid, pöszmögő szünet, majd alulról, a rejtkehelyről felhallik Szendrő Gábor magános éneke.)

*Kossuth Lajos azt üzente,
Elfogyott a regimentje.
Ha még egyszer azt üzeni,
Mindnyájunknak el kell menni,
Éljen a magyar szabadság...*

JOHANNA: Édesapám, édesapám!

JOHANN: Tessék, kiscsibém.

JOHANNA: A Gábor, a Gábor, előbújhat-e?

JOHANN: Előbújhat. Aztán, talán, el kell bújni megint. Aztán ismét előbújhat, mint az ürögi patak a föld alól.

GÁBOR: *(Halkan, énekelve közelít.)*

*Esik eső, karikára,
Kossuth Lajos kalapjára.
Valahány csepp esik rája,*

*Annyi áldás szálljon rája,
Éljen a magyar szabadság,
Éljen a haza.*

(Az énekszó elhal, megszólal az esti harangszó.)

